

Kansainvälisiä käytäntöjä kasvuvyöhykkeiden kehittämisestä

Perttu Vartiainen

TOIMINNALLISET ALUEET JA KASVUVYÖHYKKEET SUOMESSA (ToKaSu)
VNK TEAS hanke

Työpaja | 13.6.2016

MDI

Johdanto

- Tarkastelun keskiössä on neljä maata (Alankomaat, Englanti, Ruotsi ja Saksa), joiden lisäksi peilataan myös EU-tason keskustelua. Maavalinnat perustellaan asiayhteydessä. Kasvuvyöhykkeet ja toiminnalliset alueet (kaupunkiseudut) ovat tosiaan täydentäviä käsitteitä, vaikka esim. brittikeskustelussa ne on voitu nähdä myös kilpailevina kehittämiskäsitteinä.
- Erottelevana tekijänä on mittakaava. Kasvuvyöhykkeissä olennaista on toisiinsa limittyvien tai toiminnallisesti keskenään integroituneiden kaupunkiseutujen kehittäminen yhtenä kokonaisuutena.
- Valittu näkökulma on luonteva verkostomaisen aluerakenne-käsityksen näkökulmasta. Sen sijaan hierarkkisessa käsityksessä korostuu alueiden rajautuminen toisistaan (territoriaalisuus) ja kehitysvyöhykkeet näyttävät kapeasti fyysisinä käytävinä.
- Verkosto ja vyöhyke on voitu nähdä myös kilpailevina käsitteinä. Tässä tarkastelussa kasvuvyöhykkeitä lähestytään laveasti paitsi toiminnallisen ja maankäytöllisen suunnittelun, myös alue-/kaupunkikehittämisen näkökulmasta.

Alustavia havaintoja

- **EU-tasolla** kasvuvyöhykkeet nousivat keskusteluun ESDP–asiakirjan (1999) myötä. Siinä kehityskäytävät liitettiin infrastruktuuriverkkoihin, jotka usein ylittävät myös kansalliset rajat ja jotka ovat osa keskittymiskehitystä. Toisaalta ESDP nosti keskusteluun verkostomaista käsitystä heijastavan monikeskuksisuuden, josta taas on tullut keskeinen koheesiopolitiikan tavoite. Yhtenä sitä tukevana kehittämisinstrumenttina nähdään kaupunkiverkostoituminen eri mittakaavoissa (v. 2011 hyväksytty Territorial Agenda EU 2020).

Alustavia havaintoja

- **Alankomailla** on vahva perinne kasvuvyöhykkeiden kehittämisessä sekä käytännön suunnittelun että tieteellisen keskustelun kannalta. Siellä kaupunkiverkostoitumisen hyötyjä on korostettu tavanomaisen kaupungistumisen mittakaavahyötyjen käsitteen vastapainona. Ts. useat pienemmät kaupungit voivat saavuttaa yhdessä samat hyödyt kuin suurempi kaupunki yksinään. On muistettava, että tässä mittakaavassa Helsinki on vielä ”pieni kaupunki”.
- **Englanti** on ollut edelläkävijä modernistisen suunnittelun muodonmuutoksessa osana uusliberalistisen hallinnan maailmaa (kansallisen säätelyn minimoinnin periaatetta). 2014 lanseerattu ”pohjoisten voimapesien” käsite on kiintoisa kompromissi, jossa kaupunkiseutujen yhteistyöstä haetaan vahvaa vastavoimaa Lontoo-keskeiselle kehitykselle. Voimapesien esikuva on ollut Manchester ja nyt kysymyksenä onkin, voiko sen ja naapuriseutujen aito yhteistyö onnistua. Yhteistyön yhtenä alustana on ”Atlantic Gateway”. Kiintoisaa Englannissa ovat erityisesti kokemukset yksityisen ja julkisen sektorin etunäkökohdista sekä sopimusperustaisuudesta.

Alustavia havaintoja

- **Ruotsi** toimii tavalliseen tapaan Suomen muistuttavana vertailumaana, mutta senkin kohdalla on huomattava aluerakenteen merkittävät erot. Ruotsissa kehitysvyöhykkeet liittyvät yhtäältä joihinkin laajoihin infrastruktuurihankkeisiin ja toisaalta suuralueistamiseen. Maankäytön suunnittelun visiossa vuodelle 2050 suuralueita on neljä tai kolme. Jälkimmäinen ajatus perustuu visioon Juutinrauman ja Länsi-Ruotsin alueiden kytkeytymistä osaksi Oslon ja Hampurin välistä kasvuvyöhykettä. Kaikissa suuralueissa ytimenä on vahvasti liikenne. Maaliikenteessä on vahva painotus rautateihin. Mukana visiossa ovat vahvasti osaamisen rakenteet ja elinympäristö.
- **Saksassa** kaupunkiverkostoituminen oli 1990-luvun lopussa keskeinen aluesuunnittelun kehittämiskonsepti. Useimmat koeverkostot ovat jatkaneet elämäänsä. Nyttemmin painopiste on ollut erityyppisten alueiden kehittämiskonsepteissa. Esimerkiksi Hannoverin seutu tarjoaa Helsingille kiintoisan esimerkin siitä, miten metropolialueen ja laajemman kaupunkiverkoston kehittäminen voivat kytkeytyä toisiinsa.